Ч. 220 Второк 30 вересня (12 жовтня) 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жадане і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провінциї:

на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:

на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Поучаюча полеміка.

(Дальше).

„Буковина“ пише дальше:

Чому ми самі одні на других дивимо ся вовками, або иншими словами сказати: поминувши посторонні причини нашої розтїчи і розяреня, які є внутрішні причини того в самім народі? На се питане відповідає п. Б. так, що тому не винні зле ведені часописи полїтичні, т. є. ті люди, що виховують у нас широку публику до суспільного житя, і не винна полїтична лемішка, подавана суспільности, лише винна та подія, що ми тому кілька літ стали глядати посторонної помочи і то як раз в жерелї, слушно чи неслушно найбільше нелюбленім: з того часу почала ся розтїч і чимраз більше розярене. Значить: від нової ери, коло то між иншим була думка, що дасть ся при чужій помочи насильно оперувати ракамосквофільство, хоч він лише ще більше розширив ся по тій операциї; а перше от-от був би сам відумер.

Яка-ж рада на то? П. Б-ский радить вернути на давний шлях, не глядати помочи в незлюбленім слушно, чи неслушно, жерелї, а спускати ся на власні сили, так як було перед новою ерою, коли то ми робили культурну роботу, навіть дужу.

*

П. Борковский запевняє, що не має претенсиї до неомильности, єму здає ся — „виразно каже: здає ся“ — що свою дияґнозу розтїчи і розяреня опирає він на фактах, не так як „Буковина“, але коли вже поставив таку дияґнозу, то він „наймiцнїйше переконаний, що вона вірна“. На яких же то фактах опирає він свою дияґнозу? На тім що:

1) ми, Русини, глядали посторонної помочи;

2) що ми вдали ся за помочею до жерела, слушно чи не слушно, незлюбленого;

3) що ми хотїли насильно оперувати ракамосквофільство, котрий „перед тим от-от а був би сам відумер“.

Приглянемо ся тим причинам, чи они справдї суть такими певними фактами, що на них можна основувати таку дияґнозу.

Глядати посторонної помочи — то ще не є ніякою провиною і причиною до розтїчи. Коли селянинови застрягне наладований віз в болотї і він разом з кіньми ніяк не може вытягнути єго звідтам, то в тім не буде нїчо дивного, коли він вдасть ся до посторонних людий і попросить їх: „Люди, поможіть менї!“ Коли діячі суспільні не можуть самі собі в чімсь дати ради; а бачать, що хтось посторонний міг би їм помогти, то в тім також нема нїчо злого, коли до них о ту поміч удадуть ся. Се-ж і називає ся поміч і то поміч передовсїм для себе. У самім гляданю помочи нема нїчо злого.

*

Зло може бути в тім, що глядає ся помочи в нечистім „жерелї“, чи як п. Б. каже, в незлюбленім. Але він не входить в то, чи се жерело слушно чи не слушно не злюблене — се-ж дуже важна річ! — а говорить так, як би само глядане помочи уважав лихом. Тимчасом не в тім лихо, що ми шукали посторонної помочи, — помочи шукати треба! — а лихо в тім, чи именно слушно чи не слушно уважає ся жерело сеї помочи незлюбленим? Бо коли неслушно уважає ся те жерело незлюбленим, то чому не шукати-б помочи? Від того, що не шукає ся помочи в нїкого, ще сама розтїч не мине ся. Коли-ж слушно уважає ся те жерело нечистим, то тут винні не лиш ті, що ще нинї дають з того жерела людям пити воду, але винні і ті — і то ще більше — що до него показали дорогу. А коли не шукати собі козла жертвенного, щоб на нім загал міг мстити ся, то не винні нї одні нї другі, бо нїхто чужим розумом не є мудрий, тілько своїм: одному може жерело не злюбити ся, а другий може з него пити воду без шкоди. Хто не має криницї на власнім подвірю, мусить черпати воду у сусїда, хоч би і злу. Коли-ж хто доконче упре ся не черпати з нечистого жерела польско-правительственного, то тому однаково немила повинна бути поміч з москвофільского жерела, не менше, коли й не більше нечистого. Але в тім і дїло, що після льоґіки галицких консолїдаторів що попови вільно, то дякови засї. Противника змиває ся водою з нечистих жерел, а самому пе ся воду ще з більше нечистого. Для противника є своя теория про нечисті жерела, а для себе своя.

*

Одним з мотивів, що ми для власної оборони глядали тому вісїм літ посторонної помо-

---

4)

Чудеса сьвіта.

II.

Кілько зьвізд на небі і кілько сьвітів на сьвітї? — Фотоґрафія неба. — Сьвіт-родина і єдність в єго ріжнородности. — Етер сьвітовий. — Наш сонїчний сьвіт і єго початок. — Здогад Канта і Ляпляса о настаню нашого сьвіта. — Досьвід Плято'го і Ференде'го з оливою в алькоголю і водї. — Мраковини сьвітові.

(Дальше).

Лиш чоловік, котрий не уміє, котрий не всилї дивити ся оком розуму на сьвіт божий, не може добачити тої звязи, якою все повязане на сьвітї з собою, не може зрозуміти того ладу і порядку, який на нім панує. Але й наймудрійший, хоч би єму і удало ся дослїдити якусь маленьку частинку з тої великої тайни, не всилї поняти всїх тих відвічних правил, які держать сьвіт. В тій звязи цїлого сьвіта з собою, в тих відвічних правилах що єго держать, криє ся для нас знов велике, не понятне чудо.

Чоловік на земли уважає ся найпершим, найсовершеннїйшим сотворінєм; і так оно єсть дїйстно, але лиш — на земли. Чи й в цїлім сьвітї так само? — На се не дав нам ще нїхто відповіди і не дасть, бо не годен того знати. Але вже й на земли межи тим найсовершеннїйшим сотворінєм, а межи менше совершенними єсть якась тїсна звязь. Та звязь лучить єго не лиш з ростинами і зьвірятами, хоч би лиш длятого, що з них бере житє для себе, живить ся ними, але й з самою землею, з котрої єго тїло повстало і в котру знов оберне ся. Земля знов стоїть в тїсній звязи з сонцем і єго планетами а всї разом так само з прочими зьвіздами. Та природна звязь тягне ся через цїлий сьвіт, а як він єсть безконечний, так безконечною єсть в нім і єго звязь. Длятого не можемо ніяк того сказати, ніяк поняти, де саме єсть границя межи совершенностию а несовершенностию на сьвітї. Та границя єсть для нас тайною, чудом.

Але що більше: мимо того, що не видимо границь межи сотворінями в сьвітї, видимо в них якийсь подїл. Люди, зьвірята і ростини на земли творять всї разом окрему про себе громаду, живу, орґанїчну, супротив громади мертвої, неорґанїчної, а так само знов дїлять ся самі між собою. Між самими людьми маємо окремі раси, в расах племена, в племенах народи, в народах роди і родини, а в сих послїдних одиницї. Мало що не такий самий подїл, не видуманий, але дїйстний, опертий на якихсь незвістних нам правилах, видимо і в цїлім безмежнім сьвітї. Поодинокі сьвіти в безконечнім сьвітї представляють ся нам як би окремі родини сьвітів, з своїм окремим житєм, з своїми окремими правилами, підвластними правилам цїлого сьвіта. Гляньмо-ж коротенько на ті родини сьвітів.

Передовсїм маємо тут наш сонїчний сьвіт. Наше сонце то голова родини нашого сьвіта; єго держать ся великі т. з. долїшні планети: Меркур і Венус, земля з одним місяцем і Марс з двома місяцями; відтак малі планети або т. зв. астероіди, котрих знаємо доси звиш 400; дальше великі т. зв. горішні планети: Юпітер з 5 місяцями, Сатурн з 8 місяцями, Уран з 4, і Нептун з 1 місяцем; наконець комети і т. зв. спадаючі звізди. Отсе все разом єсть одна родина сьвітова. Припустім, що ми стояли би десь далеко поза нашим сонїчним сьвітом, на якійсь зьвіздї н. пр. на Сиріюсї і дивили ся на небо. В тій сторонї неба, де наш теперішний сьвіт, видїли би ми тогди купку більше і менше ясних, більше і менше великих зьвізд, зпоміж котрих найбільшою і найяснїйшою було би сонце. Декотрих зьвізд з нашого сьвіта не могли би ми таки зовсїм видїти голим оком і аж сильні телескопи може би нам показали, що в тій купцї єсть яких пів тисяча зьвізд всїлякої величини.

Таких купок зьвізд, що творять окремі сьвіти, єсть богато. Найновійші спостереженя показали, що купка зьвізд, звана загально „квочкою“ або по зьвіздарски „плеядами“ творить так само окрему родину сьвітову. В тій громадї зьвізд видко вже голим оком сїм досить ясних зьвізд; люди з виїмково добрими очима начислили їх навіть 14, а фотоґрафія неба показала нам, що їх єсть там около сто. Фотоґрафія показала також, що ті зьвізди суть не лиш всїлякої величини, але й належать до так званих змінних зьвізд, то єсть таких, що від часу до часу зміняють своє сьвітло, не сьвітять постійно однаково сильним сьвітлом, лиш зміняють силу, раз сьвітять слаб-

чи, була охота оперувати з нашого тїла рака-москвофільство. П. Борковский пересьвідчений, що сей рак перед новою ерою от-от був би сам відумер. Він остерігає перед доґматичним говоренем, а тут самже говорить доґматично, бо на яких фактах можна таке казати? П. Б-ский жадає від нас висновків, опертих на фактах, а не на мудрованю, а якже діло має ся з тим раком? Чиж можна так певно казати, що він бувби сам відумер? На нашу думку познак на се не було, бо важною причиною того, що ми стали глядати посторонної помочи, був именно сей рак. Люди вже забули, що перед самою новою ерою москвофіли мимо „згоди“ з народовцями в соймовім клюбі поставили на всї повіти лише своїх кандидатів посольских — і що, заскочений тим п. Романчук, вдав ся о чужу поміч.

Виходить з того всего, що дияґноза п. Борковского зовсїм не операe ся на певнїйших фактах як наша.

(Дальше буде.)

Вісти політичні.

Вчера перед полуднем відбула ся спільна рада міністрів, на котрій уложено спільний буджет для делеґаций. Речинець скликаня делеґаций ще не означено.

Ситуация парляментарна поправила ся і непорозуміне межи партиями правицї буде усунене. На завтрішнім засїданю палати послів будуть предложені проекти законів: о провізориї угодовій з Угорщиною, о податку транспортовім, о податку від продажи цукру і о картелях. Мабуть розпічне ся також дискусия над внесенем о поставленю міністрів в стан обжалованя.

Найблизша сесия істрийского сойму відбуде ся вже не в Паренцо, але в Полї. Вназлїдок того італїяньскі члени виділу краевого, Ґамбріні і Клера та посли Полеціні і Канчіянеї зложили свої мандати.

Французка праса доказує, що теперішне положене на Кретї стало ся неможливе і державы мусять конче щось зробити. Найлїпше було би, щоби державы установили для адміністрациї острова якогось провізоричного комісаря, котрий був дипльоматом в Каірі або Константинополи та щоби єму додали до помочи бельгійских або голяндских урядників кольоніяльних і такеж саме войско.

Новинки.

Львів дня 11-го жовтня 1897.

— **Є. Е. п. Намістник** кн. Евст. Санґушко виїхав в пятницю до Кракова на посьвячене нового будинку III-ої ґімназиї.

— **Є. Е. п. Маршалок краєвий** ґр. Стан. Баденї виїхав в недїлю по полудни в Познанщину до Опорова на весїле свого тїтчиного брата п. Стан. Незабитовского.

— **Анкета санїтарна** зібрала ся ондии в Видїлї краeвім. Взяли в нїй участь протомедик др. Мерунович, посли соймові др. Володислав Чайковский з Перемишля, Стила, презес снятиньскої повітової ради Мойса і інспектор шпиталїв др. Савицкий. По цїлоденних нарадах анкета рішила, що не треба зміняти закона о урядженю санїтарної служби, а за те треба старатись о розширене істнуючої у Львові фахової школи для акушерок, взглядно о заложене такої самої школи в Кракові. Підчас нарад анкети виказував др. Мерунович, який великий є процент смертельности по селах з причини недостатку рутинованих акушерок.

— **Дирекция руско-народного театру**, перебуваючого тепер в Бучачи, оголошує, що дасть сими днями такі представленя: дня 10-го с. м. комедию „Хата за селом“, дня 12-го драму „Украдене щасте“, 14-го оперету „Пташник з Тироля“, 16-го Судермана „Честь“, 17-го оперетку „Над пропастию“, 19-го Масканього „Cavalleria rusticana“ і комедию „Перше повмирали“, 21-го драму „Любощї“, 23-го оперету „Мікадо“, 24-го „Нещасне коханє“.

— **Снїги і морози.** В північній Моравї і в горах Карсту в Дальмациї упали великі снїги, а тепер панують там острі морози. З Реки доносять, що оногди в місцевости Ґлян замерзло в лїсї 11 робітників.

— **Русини в Шенандорі** в Пенсильвенії заложили собі дня 5-го вересня читальню, до котрої на разї вписало ся 35 членів. Надїють ся, що число се значно збільшить ся, бо в Шенандорі, однїй з перших кольоній руских в Америцї, є досить людий письменних.

— **Значна крадїж.** В ночи з дня 1-го на 2-го жовтня закрали ся якісь невислїджені злочинцї до староства в Жидачеві і забрали там скринку, де були гроші призначені на реґуляцию Днїстра. Готівкою було в касї 4000 зр. Одного підозріного о ту крадїж, 21-лїтного Павловского, арештовано. Павловский був вже чотири рази караний за крадїж, між иншими за обкрадене нотаря в Стрию $1\frac{1}{2}$ річною вязницею. Він стояв під полїцийним надзором. До вини не признає ся, але против него звертає ся підозріне.

— **Касу громадску в Підгайцях** обкрадено оногди в ночи. Злочинець вломив ся до комнати, де були зложені громадскі гроші і украв 428 зр. Місцева полїция вислїдила виновника. Єсть ним жид, Йойна Дерер, що по крадежи утїк зараз до Львова.

— **Самоубийство.** В середу рано застрілив ся у Відни в повозї підчас їзди ґр. Генрик Вурмбранд, одинокий син бувшого міністра а тепер маршалка краєвого Стириї ґр. Ґундакара Вурмбранда. Причиною самоубийства була нещаслива любов.

— **Американьска рекляма.** В Арізонї на однім цвинтари стоїть памятник з такою написию: „Тут буде спочивати Мастер Джемс Джонес. Тепер він ще жиє і має склад обуви при улици Франклїна н-р. 150....“

— **Портрет пок. епископа Йоана Снїгурского,** хорошу хромолїтоґрафію, викінчену дуже хорошо з захованем цїлковитої подібности, можна набути в редакциї „Прапора“ в Перемишли. Цїна 1 зр.

Телеґрами.

Віденъ 11 жовтня. Є. Вел. Цїсар виїхав до Будапешту. — При доповняючім виборі по_

ше другий раз сильнїйше. З того як і з деяких иньших причин здогадуємо ся, що зьвізди в сїй громадцї не показують ся нам може лиш случайно купкою, може н. пр. длятого, що хоч дуже далекі одна від другої, але стоять близько одна поза другою і длятого роблять на нас таке вражінє, як коли-б творили купку; противно, можемо майже на певно сказати, що всї они належать до себе, держать ся всї разом і творять таку саму родину сьвітову, як і наш сьвіт.

Подібна до „квочки“, але ще красша купка зьвізд знаходить ся в громадї зьвізд, званій „гончими псами“. Крізь дальновиди видко там доокола сьвітячого осередка множество маленьких зьвізд, з котрих найбільші суть зьвіздами 11-ої величини, а другі ще менші. При помочи фотоґрафії неба начислено в сїй купцї 87 нових змінних зьвізд. — В громадї зьвізд, званій „змієм“, есть друга купка зьвізд, а в тїй знов начислено 46 нових змінних зьвізд. Коли тут говоримо о „нових“ зьвіздах, то треба се так розуміти, що суть то зьвізди, котрі ново появили ся, а котрих при давнїйших спостереженях зовсїм не було. — Таких купок зьвізд можна би ще богато начислити, а все то окремі родини сьвітів.

Але підім дальше. На північнім небі видимо громаду зьвізд, звану у нас звичайно „великим возом“ — чотири ясні зьвізди творять ніби чотири колеса від воза, а дальші три зьвізди коло них представляють нам ніби дишель. Зьвіздарі називають сю грумаду „великим медведем“, а то що у нас „дишель“ то у них називає ся „хвостом“ медведя. В тім „хвостї“ або „дишли“ називає ся середна зьвізда „мізар“. Звичайно здає ся нам, що то лиш одна зьвізда, але хто має добре око, може добачити коло неї ще другу маленьку, звану „алькором“. Минає вже майже 250 лїт, як перший раз добачено, що „мізар“ то не одна, але дві зьвізди, пара зьвізд. В новійших часах спостережено, що таких подвійних зьвізд єсть дуже богато. Звичайно здає ся нам, що то лиш одна зьвізда, але скоро їй придивити ся дуже сильним телескопом, то видко, що там дві зьвізди, дуже близенько коло себе. Звичайні зьвізди, поєдинчі, сьвітять більше менше білим сьвітлом, котре часами впадає в жовтаве рідко в червонаве. Не так ті подвійні зьвізди; більша з них, головна, сьвітить звичайно білим сьвітлом, впадаючим в жовтаве або червонаве, як і кожда инша поєдинча зьвізда, але друга менша має вже синяве або зеленаве сьвітло. Але суть і такі подвійні зьвізди, з котрих велика буває біла або жовта, друга мала буває червона, або знов велика есть оранжева, а мала зелена. Всї т. зв. сталі зьвізди мають свій окремий рух. Отже як би кожда з тих подвійних зьвізд мала свій окремий рух, то можна би гадати, що то нам лиш так здає ся, як би они близенько стояли одна коло другої, але не належать до себе; скоро же менша зьвізда має такий самий рух як та більша коло неї, то видко, що обі ті зьвізди держать ся разом, одна з другою творять свій окремий сьвіт.

З повисшого виходить, що т. зв. подвійні зьвізди творять знов окрему родину сьвітову. То не здогад, але так єсть дїйстно. При многих подвійних зьвіздах добачено вже, що менша обертає ся около більшої. Коли та менша обертаючись доокола більшої прийде в таке положене, що стане з більшою в простій лїнії до нашого ока, то видимо тогди лиш одну зьвізду; то само буває і тогди, коли менша стане поза більшою. З того походить, що одну і ту саму зьвізду видимо раз яко поєдинчу, то знов яко подвійну. Так н. пр. добачено одну зьвізду в громадї „гончих псів“, котра в 1827 р. була подвійна; від 1856 аж до 1876 р., отже через цїлих 20 лїт, показувала ся она нам лиш яко поєдинча, а тепер, хоч дуже поволеньки, розходить ся знову і замісць давної одної видко вже дві зьвізди. В громадї зьвізд званій „волосем Беренїки“ есть одна зьвізда, котра правильно що 12 лїт показує ся поєдинчою або подвійною.

Суть дальше потрійні і почвірні зьвізди, а навіть і такі, в котрих пять, шість, або й сїм складає ся на одну. Суть то очевидно зьвізди, котрі належать до себе і лиш длятого, що дуже далеко від нас, представляють ся нашим очам яко зьвізди поєдинчі. Буває і так, що коли з таких зложених зьвізд головна есть поєдинча, то єї побічна зьвізда (аколїт) есть подвійна. При декотрих подвійних зьвіздах удало ся обчислити, що їх побічні зьвізди потребують 11, 20, 60, 104, 208 і т. д. лїт, щоби обернути ся раз доокола головної; ба, суть і такі, в котрих побічна зьвізда потребує тисячі лїт, щоби обернути ся раз доокола своєї головної.

Як видимо, цїлий сьвіт, о скілько ми лиш можемо его переглянути, не складає ся лиш з самих поєдинчих зьвізд, але з цїлих родин сьвітових; а хоч і як ті родини сьвітові суть ріжнородні, хоч і як значно відріжняють ся одні від других і від нашого сонїчного сьвіта, то все-таки межи всїма ними і нашим сьвітом есть якась єдність, есть щось, що вяже їх разом з собою. Передовсїм видимо, що всї ті сьвіти дають нам сьвітлом знати о собі. Сьвітло есть в цїлім безмежнім просторі сьвітовім, отже й всюди в нїм мусять бути ті самі сили, що его викликують, що его несуть з одного сьвіта в другий. Дальше видимо, що нїгде в просторі сьвітовім нема застої; всюди есть рух, хоч би й не зовсїм такий самий як в нашім сьвітї, то все-таки дуже подібний. На подвійних зьвіздах спостережено, що їх побічні зьвізди обертають ся так само доокола сьвоїх головних, як наші планети доокола свого сонця. Виходить з того, що і в цїлім безмежнім просторі сьвітовім мусять бути ті самі сили, котрі викликують той рух. Ба, що більше: при помочи сьвітла могли ми довідати ся, що в цїлім просторі сьвітовім суть навіть такі самі творива, така сама материя, як в нашім сьвітї; що може суть ще й якісь инші, о котрих ми не маємо понятя — се не зміняє річи, се вказувало би лиш на тим більшу ріжнородність але не зміняло би тої єдности, яка панує в цїлім сьвітї.

Але коли вже в просторі сьвітовім суть

сла до сойму на місце Верґані'го, одержав Верґані (христ.-социяльна партия) 880 голосів, німецкий народовець Рітер 753, а селяньский кандидат Гохедлінґер 359; відбуде ся длятого тїснїйший вибір.

Константинополь 11 жовтня. До Тесалії має відійти для доповненя армії 20.000 войска; часть вже відплила.

Мадрид 11 жовтня. Ґубернатором Куби іменований маршалок Блянко. Разом з ним має відійти на остров 20.000 войска.

Переписка зі всїми і для всїх.

Заряд „Першої рускої Торговлї в Рудниках" поч. Більче-Волиця подає до відомости: З причини численних замовлень, які наспіли до нас зі всїх закутків нашого краю на жито „Тріюмф" маємо честь оповістити, що жито тоє коштує по 18 кр. за кільо если замавляє ся менше як 50 кільо. В ч. 208 „Народ. Часописи" зайшла (не з вини редакциї, бо в присланій нам попередній оповістцї було подано 8 кр. не 18 — *Ред. Народ. Часоп.)* під тим взглядом помилкт, котру сим простуємо. Рівночасно подаємо до відомости, що коли хтось присилає при замовленю гроші, то треба кромі поданої цїни за товар надіслати ще 6 кр. на фрахт і 10 кр. на опакованє та експедицию. Коли товар має бути висланий почтою, не можна більше над 5 кільо послати. Коли же хтось замовляє н. пр. 20 кільо, то мусить знати, що дістане 4 мішочки по 5 кільо і заплатить 4 рази за почту. Почта за 5 кільо буде коштувати більше менше 42 кр., а жито з опакованєм і фрахтом 1 зр. 6 кр. Замовляти найлїпше за послїплатою. — Від заряду „Першої рускої торговлї в Рудниках".

М. Мал. в Юськ: 1) Коли хочете заснувати спілку для веденя торговлї, то мусите виготовити статут для тої спілки, означити в нім фірму спілки і подати, чи она має бути з ограниченою чи неограниченою порукою, установити висоту удїлів, обовязки і права членів, заряд спілки, спосіб надзору і заряду майна, подїл зисків, час скликуваня загальних зборів і т. д. Спілку мусите зареєструвати в своїм суді окружнім яко торговельним, а зробивши то все мусите повідомити своє старосто, що приступаєте до отвореня спілкової крамницї. Вигіднїйше було би оснувати читальню „Просьвіти" скоро у Вас еї ще нема, бо читальнї „Просьвіти" мають право закладати і крамницї. В такім случаю члени читальнї складають відповідний капітал, а читальня потребує лиш повідомити старосто, що отвирає крамницю. Повідомленє — не просьбу о позволенє — треба подати посьменно (стемпель на 1 зр.) або устно. При письменнім поданю треба ще долучити рубрум (окремий піваркуш, стемпель 15 кр.), на котрім старосто напише, що приняло повідомленє до відомости. В повідомленю треба подати, що читальня (взглядно спілка) отвирає крамницю і що еї заступником єсть той а той крамар (імя его і назвиско, вік, приналежність до якоїсь громади в краю); місце, де має бути крам (нумер дому і назву села); рід торговлї; час отвореня крамницї і наконець просьбу о виставленє карти промислової. Старосто розслїдивши, чи все єсть так, як подано в повідомленю, видасть карту промислову. Коли же би не хотїло видати, а відмова була неоправдана законами і несправедлива, треба до 6 недїль від часу відмови внести рекурс до Намістництва (стемпель 50 кр.; на рекурсї до Міністерства стемпель 1 зр.). При устнім повідомленю старосто вписує до реєстру і відтинає звідтам потвердженє повідомленя. Зараз по повідомленю можна крамницю отворити. Скоро би наспіла відмова виставленя карти промислової (старосто мусить подати причину, длячого не хоче виставити), то треба зараз перестати торгувати. — 2) Для веденя різництва мусите мати карту промислову, а до того мусите виказати ся 4-лїтною практикою різницкою. — **П. К. в Зар.:** Заразником Лефлера можна губити миши і в мешканях, господарских будинках і на обійстю, бо він зовсїм нешкідливий для дробу і домашних зьвірят. В тім лиш недогідність, що підкинений хлїб, можуть скорше з'їсти домашні зьвірята як миши, а відтак, що миши, маючи подостатком що иншого не конче будуть шукати аж за хлїбом з заразником. В иншій формі як лиш в намоченім хлїбі годї заразника уживати. Заразник можна спроваджувати собі в такій скількости, в якій хто схоче, взглядно в якій може дістати, бо не завсїгди можна его дістати, позаяк продукция заразника вимагає богато заходу і часу. Коли говорять, що заразник треба спроваджувати лиш в більшій скількости, то длятого, що закон о губленю польних миший вимагає того, щоби в цїлій громадї від разу губити миши а в такім случаю треба очевидно більшої скількости і мусить ся лиш в більшій скількости спроваджувати, бо як би лиш до одної громади прийшло ся нараз кождому господареви окремо висилати, то годї би дати собі ради. При висилцї для кількадесити або й кілька сот громад то й велика фабрика не дала би собі ради. Заразник вирабляє і продає професор ветеринариї Шпільман у Львові. — **Ник. Занк. в Тяз.:** В Пасічній коло Надвірної єсть державна фабрика зелїза, а при нїй суть ще й всїлякі инші варстати, в котрих, як нам говорено, можна богато научити ся. Добре робите, що справляєте туди сїльских хлопцїв, бо на ґрунтї годї нинї всїм сидїти. Коби їх лиш там приняли. Добре би було, щоби один з батьків тих трох хлопцїв поїхав на місце і сам розвідав; нехайби насамперед удав ся в Пасічній до тамошного учителя, п. Целевича, з просьбою о пораду, а той би єму вже сказав, до кого піти і з ким та як поговорити. Услївя принятя такі: скінчений 14-ий рік житя і школа народна. Хлопцї, коли пильнї, вже в перших місяцях дістають малу платню, а з кождим роком що-раз більшу. По 4 роках науки визволюють ся на челядників і можуть знайти роботу таки при тій самій фабрицї. Кілько може коштувати удержанє, того не можемо знати; то треба розвідати на місци. Ми гадаємо, що коли батьки обовяжуть ся платити по 60 зр., то можна би для всїх трох разом знайти приміщенє у котрогось із майстрів при тій фабрицї. — 2) Адресу фірми, де можна дістати всїлякі прибори до науки історії натуральної, фізики, хемії і т. д. подавали ми лише що недавно на сїм місци; єсть то: A. Pichler's Witwe & Sohn, Buchhandlung u. Lehrmittel-Anstalt, Wien V. Bez. Margarethenplatz 2. — (Дальші відповіди пізнїйше).

☞ (Просимо присилати питаня лиш на імя редактора К и р и л а К а х н и к е в и ч а, а не присилати анї марок анї карт кореспонденцийних до відповіди).

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий.**

окремі сьвіти, окремі цїлі родини сьвітів, то они суть очевидно обмежені, суть самі для себе, бо инакше мусїли би зачіпати один в другий, один другому ставати на перешкодї. Того однакож не видимо і того до нинї не досліджено, щоби один сьвіт зачіпав в другий; всї ідуть собі своїми окремими дорогами, здалека від других. Коли так, то що-ж єсть межи поодинокими сьвітами? Чи може якась пуста і порожна прогалина? Оттут знов для нас велика загадочність. Як то собі подумати, щоби там, де єсть щось, рівночасно і нїчого не було? Коли в просторі сьвітовім суть сьвіти, то і межи тими сьвітами мусить щось бути. Знаємо преці, що силою притягаючою держать ся н. пр. всї планети нашого сьвіта; що єсть та сила того не знаємо, але то знаємо, що нїяка сила в нашім понятю не може проявляти ся без материї. Яким же способом могло би н. пр. наше сонце притягати нашу землю, як би межи ним а нею не було нїчого? Як могла би та его притягаюча сила переносити ся аж на землю? Але сонце посилає нам ще своє сьвітло і тепло; як же би то проміне сьвітла і тепла переносило ся аж до нас, як би межи сонцем а землею не було нїчого. Сего не можемо нїяк поняти і зрозуміти, і длятого змушені єсьмо здогадувати ся, що в просторі сьвітовім, межи поодинокими сьвітами, межи сьвітовими тїлами в однїй і тїй самій родинї сьвітовій, нема пустого і порожного місця, але єсть щось, чого ми не знаємо, чого не можемо поняти, а що переносить не лиш сьвітло і тепло, але й всяку сьвітову силу.

Тим незвістним нам „щось" єсть „етер сьвітовий". Ба, але що то єсть той етер? — Ми его не видимо, не знаємо, то лиш наш такий здогад; ми прирівнуємо его лиш до того, що найподібнїйше на земли і кажемо, що етер сьвітовий то такий дуже якийсь рідонький ґаз, котрий виповняє весь безмежний простір сьвітовий, всї сьвіти на нїм, вникає у всї тїла сьвітові і вяже всї сьвіти в одну цїлість. З тим етером сьвітовим вяже ся вся сила на сьвітї, він еї двигає і переносить, він то єсть той, що передає нам сьвітло і тепло від сонця; по нїм переходить до нас сьвітло від найдальших сьвітів. Коли він дрожить так, викликує в нас вражінє сьвітла, коли инакше, робить вражінє тепла. Коли-ж той етер, той ґаз сьвітовий виповняє весь простір сьвітовий, то хиба він єсть тим найпершим творивом, з котрого настали на сьвітї всї инші творива? А може складає ся ще з кількох иниих, ще рідших ґазів? Хтож то все може знати? Вже сам етер єсть лиш нашим здогадом, як же можемо судити о его натурі? Той наш здогад опираємо лиш на многих проявах в природї; він помагає нам многі з'явища роз'ясняти і длятого з ним нам добре. Але чи той етер дїйстно єсть, який він і з чого та звідки взяв ся — се для нас велика непонятна загадка, се границя, де починає ся для нас велике, непонятне чудо.

Із всего доси сказаного, видимо як величезний, як непонятний і повен чудес єсть для нас весь сьвіт! Коли хочемо его хоч дрібку докладнїйше пізнати, не позістає нам нїчого, як лиш розглядати ся лїпше в нашім сонїчнім сьвітї. Місце, де поселив ся наш сьвіт, то лиш малесеньке колесо в безмежнім просторі сьвітовім, займаюче ледви 63,,,000.000,,000.000,000.000 квадратових кільометрів. Яке то мале число — словами ще менше: шісдесять і три тріолїонів — а який то величезний простір! Ми его просто не можемо поняти. Посеред сего колеса стоїть наше сонце. Самим краєм того колеса, на 4500 мілїонів кільометрів далеко від сонця, крутить ся планета Нептун. Поза сим колесом нашого сьвіта тягне ся величезна пустиня, порожне місце, де нема нїякого тїла сьвітового, а через котре аж до другого найблизшого сьвіта, треба би летїти 31 білонів (31,,000.000,000.000) кільометрів. В отсїм малесенькім нашім сьвітї розглянемо ся трохи близше.

(Дальше буде).

З друкарнї В. Ловиньского під зарядом В. І. Вебера.